

**Osmanlı bankası imtiyaz müddetinin uzatılması hakkında
1/745 numaralı kanun lâyihası ve Bütçe encümeni
mazbatası**

T. C.
Başvekâlet
Muamelât Müdürlüğü
Sayı 6/1799

6-VI-1933

B. M. M. Yüksek Reisliğine

Osmanlı bankasının imtiyaz müddetinin uzatılması hakkında Maliye vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 5-VI-1933 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte Yüksek huzurlarına sunulmuştur efendim.

Başvekil
İsmet

Esbabı mucibe lâyihası

Halen meri olan 10 mart 1340 tarihli mukavele ve 22 mart 1341 tarihli mukavele zeyli mucibince Osmanlı bankasının imtiyazı 1 mart 1935 tarihinde biteceğinden Türkiyede, atiyen de faaliyetini idame etmek arzusile müteharrik olarak Hükûmete müracaat etmiş olan mezkûr müessese ile memleketin yeni şartlarına uygun bir mukavele akdi muvafık görülmüş ve bu maksatla Hükûmet namına müzakeratta bulunmağa İzmir mebusu ve Adliye vekili Saracoğlu Şükrü Beyefendi murahhas tayin edilmiştir

İmtiyazın yenilenmesi talebi karşısında Hükûmetin noktai nazarı, bankanın (imtiyaz) ında, Cünhuriyet merkez bankasının vücudü ile telif edilemeyecek hükümlere yer vermemek ve bununla beraber de Hazineye müsait bir döviz kredisi temin etmektir.

Filhakika bu yeni mukavele münasebetile banka imtiyazının ve Devletle banka arasında şimdiye kadar akit ve teati edilmiş olan mukavelelerin bilcümle hükümleri ve bu meyanda billiassa banknot ihracı imtiyazı ilga edilerek bunların yerine yeni mukavelenin hükümleri ikame olunmuş ve bankanın faaliyetini tanzim eden dahili nizamnamesindeki hususî rejim de lâzım-gelen tadilât icra edilerek bankanın imtiyaz müddeti 1 mart 1952 tarihine kadar uzatılmıştır.

Yeni mukavelenin bankaya bahşettiği yegâne imtiyaz, esas itibarile, bankanın devlet vergi ve resimlerinden muafiyetinden ibarettir. Ancak Türkiyede tahakkuk edecek kârlarından kazanç vergisi vermek, alelûmum posta ücretlerini ödemek, vergi muafiyetinin mülkiyeti ipotek yolile bankaya geçecek olan gayri menkullere şamil olmak ve bankacılık muameleleri haricinde kendi unvanı altında sinâî veya ticarî mahiyette bir faaliyet icra ettiği takdirde bu yeni faaliyet şubesine dahil olan muamelelerin vergi muafiyetinden müstefit olmayacağını tanımak gibi kayitlerin bankaca kabul edilmiş olmasile bu muafiyet te mutlak mahiyetini kaybetmiştir. Banka mahalli idarelerce istifa edilen vergiler ile rusumu kemafissabık tediye devam edecektir.

Müzakerat neticesinde tanzim ve merbuten takdim kılınmış olan 5 haziran 1933 tarihli mukavele mucibince banka hazine emrine 1 250 000 İngiliz liralık bir « Karşılıksız nizami hesabı cari kredisi » ile merbut aynı tarihli müzeyyel mukavele mucibince yine hazine lehine

1 250 000 İngiliz liralık muvakkat bir döviz kredisi açmağı ve bu iki nevi kredi haricinde de Türkiye muamelâtına 1 000 000 İngiliz liralık bir sermaye tahsisini taahhüt eylemektedir. Mukavele ve zeyli Büyük Meclisin yüksek tasvibine arz olunur efendim.

Bütçe encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Bütçe encümeni
M. No. 212
Esas No. 1/745

7 - VI - 1933

Yüksek Reisliğe

Osmanlı bankası imtiyazının uzatılması hakkında olup Başvekâletin 6 - VI - 1933 tarih ve 6/1799 numaralı tezkeresile Yüksek Meclise takdim edilip encümenimize tevdi kılınan kanun lâyihası İzmir mebusu Saracoğlu Şükrü Bey hazır olduğu halde tetkik ve mütalea olundu.

1935 senesinde hitam bulacak olan imtiyaz mukavelenamesinin 1 mart 1952 tarihine kadar temdidini gösteren bu lâyihaya bağlı mukavelename ve buna tekaddüm eden mukavelelerden geri kalan müddeti de içerisine almak suretile 19 sene temdit edildiği görülmekte ise de eski mukavele bakiyesi hesap olunmadığı takdirde 17 sene temdit edilmiş oluyor. Yeni mukavele gerek Hazine için ve gerek bankanın umumî vaziyet ve münasebetleri itibarile daha muvafık bir şekilde olduğu görülmüştür.

Cumhuriyet tarihimizde yeniden tesis ve eskiden ismen kalanların tensik ve ıslah suretile muhtelif namlar altında vücade getirilen millî bankalarımızın kemiyet ve keyfiyetleri başka tesis ihtiyacını hissettirmeyecek kemal haddini göstermekte olduğu halde memleketimizde mücerret malî ve ticarî usul ve kavaidi kendisine rehber yaparak dürüstçe çalışacak sermaye haricinin dahi olsa ona müsait bir çalışma yeri vermek emelinde olan Cumhuriyet idareimiz 80 küsur sene evvel Türkiyede ilk kredi müessesesi olarak işe başlayan Osmanlı bankasının bu uzun çalışma devresinde memleketimizi iyi tanımış ve icabına göre kendi kazancı ile memleketin menfaatlerini telife muvaffak olmuş çok tecrübeli ve iş yapanlara emniyet telkin eden bu müessesenin her iki tarafın menfaatlerine uygun şartlar altında haricinin sermayesile işleyen sair bankalardan müstesna bir vaziyette millî bankalarımızın buldukları mevkie uygun bir halde çalışmasını temin eden bu lâyiha Heyeti umumiyesile muvafık görülmüştür.

Eski mukavele ve onu takip eden anlaşmalarla Maliye hazinesi ile millî müesseselere Türk lirası ile açılmış olan hesabıkariler bu mukavele ile vasatî olarak takriben % 50 derecesinde arttırılmış ve bunun ticareti hariciyemizde işimize elverişli bir dövize kalbedilmiş olması da pek muvafık görülmüştür. Bundan başka 8 sene müddetlet Cumhuriyet merkez bankasına hazinece tevdi edilecek Türk parası mukabilinde Osmanlı bankası tarafından Maliye emrine 1 250 000 İngiliz liralık ayrıca bir döviz kredisi açılması ve dört sene sonra tedricen itfasına başlanarak sekizinci sene kapatılması hakkındaki muamele bu buhranlı senede döviz ihtiyacı noktai nazarından isabetli bir tedbir görülmüştür.

Üçüncü malî muamele olmak üzere de mukavelede yazılı olmamakla beraber banka % 6 faizle İktisat vekâleti emrinde bulunan Sumer bank'a bir milyon türk liralık bir hesabı carî açmış olduğunu bir mektupla bildirdiğini encümenimize verilen izahattan anlaşılmıştır. Encümen bu mektubu mukavelenin mütemmimi addeder.

Diğer taraftan bankaya yapılan belli başlı müsaadat vergi muafiyetini tazammun eden maddenin son fıkralarından da anlaşıldığına göre kazanç ve muamele vergilerini vereceği tasrih olunmuş ve bu suretle yalnız bina vergisi muafiyeti kalmış oluyor.

Altın teminatlı banknotlardan tedavülde kalan miktar ilk ihraç derecesine göre pek cüzî ve bunun da nerede ve kimin yedinde olduğu en uzak bir ihtimal ile dahi tahmin edilemeyecek ka-

dar hâmilinin şahsı ve hüviyeti müphem telâkki edilebileceğinden bunların altınla mübadele mecburiyetlerinin tedricen yapılarak yedi senede nihayet buldurulmasından maddeten mutazarrır olacak Türk vatandaşı tasavvur etmek pek az ihtimal dahilindedir.

Bankanın ilk teşekkülü tarihinden şimdiye kadar muhtelif tarihlerde mukavele, irade ve mektup teatisi suretleriyle iki tarafın bu uzun senelerde tedahül ettirdikleri geçmiş hükümlerin muğlâk ve müşevveş mahiyetinden bu mukaveleyi tecdit ederek bundan sonra yaşayan hükümler her neden ibaret ise bu mukavele dahilinde toplanması şekle ait olsa da her halde tercih edilecek usuldendir.

Bankada çalışan Türk memurlarının ve maaşlarının bankanın umum memur adedile maaş ye-kûnu umumisinin yüzde nisbetlerinin bundan evvelki mukavelede olduğu derecelerde muhafaza edilmesi şubelerinin, otuza indirilmesinden dolayı küçük memur adedi ve maaş noksanlığı farkları nazarı dikkate alınırsa bu mukavele ile yukarıda zikredilen nisbetlerin de memleket gençliği lehine farklar hâsıl ettiği tebarüz eder.

Bankanın her sene Avrupaya Türk gençlerinden göndermek mecburiyetinde bulunduğu stajyerlerin ikmalden sonra bir müddet maaş mukabilinde bankada memur olmak mecburiyetleri de tabii görülmüştür.

Belli başlı noktaları izah ettik. Diğer hususat da eski mukavelelerde yazılı şekillerden daha müsait görüldüğünden encümenimizce aynen kabul edilerek müstaceliyet kararile müzakere buyulmak üzere Yüksek heyetin tasvibine arz olunur.

Reis							
Gümüşane	Çorum	Elâziz	Erzurum	Erzurum	Giresun	İsparta	Kayseri
H. Fehmi	Mustafa	H. Tahsin	Aziz	Asım	Kâzım	Mükerrem	A. Hilmi
Kınıkareli	Manisa	Niğde	Sivas				
Şerket	M. Turgut	Faik	M. Remzi				

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Osmanlı bankasının imtiyaz müddetinin temdidî hakkında kanun lâyhası

MADDE 1 — Osmanlı bankasının imtiyaz müddetinin 1 mart 1952 tarihine kadar temdidine dair 5 haziran 1933 tarihli mukavele ile mezkûr bankanın Hazineye ayrıca bir muvakkat döviz kredisi küşat edeceğine müteallik olan aynı tarihli müzeyyel mukavelename tasdik edilmiştir.

MADDE 2 — Bu kanun neşri tarihinden itibaren meridir.

MADDE 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya Maliye vekili memurdur.

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.	Da. V.	Ha. V.	5 - VI - 1933
İsmet	Ş. Saracoğlu	Zekâi	Ş. Kaya	Dr. T. Rüştü	Mal. V.
Mf. V.	Na. V.	Ik. V.	S. İ. M. V.	G. İ. V.	M. Abdülhalik
Dr. Reşit Galip	Hilmi	M. Celâl	Dr. Refik	Ali Rana	Zr. V.
					Muhlis

TÜRKİYE CÜMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE OSMANLI BANKASI ARASINDA MEZKÜR BANKANIN İMTİYAZININ TEMDİDİNE DAİR AKTEDİLEN MUKAVELE

Aşağıda imzaları mevzu,

Bir taraftan mukavele metninde (Hükümet) tesmiye edilen Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti nam ve hesabına hareket eden İzmir mebusu ve Adliye vekili Saracoğlu Şükrü Beyefendi, diğer taraftan mukavele metninde «Banka» tesmiye olunan Osmanlı bankasının 31 - V - 1933 tarihli komite içtihatında mezkûr müessese nam ve hesabına harekete salâhiyeti lâzime ile murahhas tayin edilmiş olan Müsyü F. Bellet arasında aşağıdaki hususat kararlaştırılmıştır:

Madde — 1

Bankanın imtiyaz müddeti, aşağıdaki şartlar dairesinde, 1 mart 1952 (bir mart bin dokuz yüz elli iki) tarihine kadar temdit edilmiştir.

Madde — 2

Mevcudiyeti aynı tarihe kadar temdit edilecek olan banka, hissedarları heyeti umumiyesinde yaptırmış taahhüt ettiği ve Hükümetin bu günkü tarihli itilâfname mucibince peşinen tasvip edilmiş olduğu tadilatı da ihtiva edecek olan hali hazır statüsündeki (dahilî nizamname) hususî rejim tahtında faaliyetine devam edecektir.

Madde — 3

Bankanın halen tedavüldeki banknotları kanunî rayiçlerini ve aynı zamanda 3 ağustos 1914 tarihli kanunun 3 üncü ve 10 mart 1924 tarihli mukavelenin altıncı maddesi mucibince müstefit buldukları mecburî tedavülü muhafaza edeceklerdir. Banka, eskisi gibi, mevkiî tedavülde bulunan banknotların lâakal üçte birine müsavi miktarda bir altın karşılığı İstanbul merkezi veznesinde bulundurmağı taahhüt eder.

Şu kadar ki Hükümet yukarıdaki fıkra ile tesis olunan rejime 31 birinci kânun 1941 tarihinden itibaren her an, nihayet vermek hakkına maliktir. Hükümet bu hususta bankaya yapacağı tebliğde, Bankanın banknotlarını tediyeye başlayacağı tarihi tayin edecektir. Banka işbu banknotları ihraç edilmiş oldukları mahalde ve üstlerinde yazılı beher itibarî Türk lirası binde 916,2/3 (binde dokuz yüz on altı adedi tam iki taksim üç) ayarında ve, 7,21657 (yedi adedi tam yüz binde yirmi bir bin altı yüz elli yedi) gram vezninde ve binde 6 (binde altı) nisbetinde bir vezin toleransı ile altın olarak ödeyecektir. Bir sene müddet zarfında tediyeye ibraz olunmayan banknotlar kanunen iptal olunmuş addolunacak ve banka bunların muadilini, aynı esas dairesinde, altın olarak Hükümete ödeyecektir.

11 haziran 1930 tarihli ve 1715 numaralı kanunun 5 inci maddesi hükümlerine tevfikân Cumhuriyet merkez bankasınınca deruhde edilmiş olan evrakı naktiyenin mecburî tedavülünü kaldıracak olan istikrar kanununun neşri halinde Osmanlı bankası banknotları da, bundan evvelki fıkrada tasrih edilen şartlar dairesinde, derhal lâzimütediye olacaktır.

Madde — 4

Banka, imtiyazının devamı müddetince, Hazine emrine, Hazinesinin bütçe senesi zarfındaki muvakkat ihtiyaçları için, 1 250 000 (bir milyon iki yüz elli bin) ingiliz liralık bir (karşılıksız nizamî hesabı cari kredisi) âmade bulunduracaktır.

Hazinece istimal edilen meblâğlar üzerinden, mezkûr meblâğların bankaca tediye olundukları tarihlerden iptida etmek üzere, hesap olunacak zimmet faizi işbu mukavelenin meriyete girmesinden itibaren geçecek ilk üç bütçe senesi için % 6 (yüzde altı) olarak tesbit edilmiştir. Faiz nisbeti müteakiben tarafeynden birinin veya diğerinin talebi üzerine her üç senede bir

asgarî % 4 (yüzde dört) ve azamî % 7 (yüzde yedi) hadleri arasında, yeniden tetkik ve tesbit edilebilecektir.

İşbu karşılıksız nizamî kredi iki tarafa elveren şekilde ingiliz lirası veya fransız frangı olarak kullanılabilir olup bunun her bütçe senesi zarfında inkısam edeceği akçe neveleri mezkûr senenin iptidasından bir ay evvel iki tarafça bilitilâf tayin edilecektir. Her akçe nevine göre ayrı bir hesap tutulacak ve avanslar hangi akçe ile istimal edilmiş bulunuyorsa filen yine aynı akçe ile iade ve tesviye kılınacaktır. Hesaplar faiz ve resümlal olarak her sene 31 mayıs ve 30 teşrinisani tarihlerinde katedilecektir.

Madde — 5

Banka Türkiyedeki muamelelerine bir milyon (1 000 000) ingiliz liralık bir sermaye tahsis edecek ve bu sermayenin lâakal nısfını Türk lirasına tahvil ederek bunu lâakal üç buçuk milyon (3 500 000) Türk lirası olmak üzere muhafaza eyleyecektir. Bankanın mezkûr meblâğ ve nisbetten fazla bir sermayeyi Türk lirasına tahvil etmeyeceği mukarrer olduğundan, sermayesinin fazla kısmını ecnebi memleketlerdeki muameleleri için serbestçe kullanabilecektir.

Ecnebi dövizi olarak istimal edilecek miktar için bankanın kendi işletme usullerine muvafık tarzı istimaller bulunamamasını intaç eden ahval hâdis olursa banka bu miktarın tamamını yahut bir kısmını muvakkaten Türkiye haricine çıkarabilmek ihtiyarına malik olacaktır. İşbu mukavelenin inkizasında, banka, ecnebi dövizi olarak istimal etmiş olacağı sermaye ezasının tahsilinden mütevellit olarak nezdine avdet etmiş olacak kambiyo serbestçe tasarruf edecektir.

Bankanın mezkûr sermayesinden Türk lirası olarak istimal etmiş olacağı mebalîğe gelince; Hükümet bu mebalîğin ingiliz lirası olarak transferini imkân dairesinde teshil edecektir .

Madde — 6

Banka Türkiyede en az 30 (otuz) şube bulunduracağı taahhüt eder. Banka bu miktardan fazla olarak elyevm mevcut olan bir şubeyi lâğvetmek isterse, bu niyetinden, evveleminde, Maliye vekâletini haberdar edecek ve Maliye vekâleti banka ile birlikte mezkûr şubenin müsmir bir hale ifrağı için müracaat eyleyebileceği vasıtaları tetkik edecektir.

Madde — 7

Banka, İstanbuldaki idare merkezinin inşası için kendisine tahsis edilmiş olan arsalardan, belsiz icar şeklinde, istifade etmekte devam edecektir.

Hükümet imtiyazın hitamında mezkûr idare merkezi binalarının inşa masraflarını ödemek suretile arsaları tekrar kendi tasarrufuna geçirebilecek ve bu suretle binalara sahip olacaktır.

Bu hakkını istimal eylemediği takdirde Hükümet mezkûr arsalar üzerindeki mülkiyeti bankaya terketmiş addolunacak ve banka binaları olduğu gibi, arsaları da serbestçe tasarruf edebilecektir.

Madde — 8

Statünün 15 inci maddesine tevfikan bankanın İstanbuldaki idare meclisinde bulunan üç Türk aza banka komitesince Hükümet tarafından verilecek bir listedeki altı isim arasından intihap olunacaktır.

İdare meclisi azalarının memuriyet müddetleri üç sene olarak tesbit edilmiştir. Bu müddet tecdit edilebilecektir.

Madde — 9

Bankanın İstanbuldaki idare meclisine riyaset eden müdür «Osmanlı bankası Türkiye umum müdürü » unvanını alacaktır. Bu müdür tayin edilmeden evvel Maliye vekilinin rey-i istimzaç edilecektir.

Madde — 10

Banka, Türk müslüman memurlarının adedini Türkiyedeki merkez ve şubelerinde bulunan memurların heyeti umumiyesine nazaran % 60 (yüzde altmış) ve Türk müslüman memurlarının maaşlarını da Türkiyedeki merkez ve şubelerinde çalışan memurları maaşlarının heyeti umumiyesine nazaran % 40 (yüzde kırk) nisbetinde muhafaza etmeği taahhüt eyler. İşbu nisbetlerde bankanın Türkiye umum müdürü ile tayini melhuz muavini dahil değildir. Banka asgarî addolunan bu nisbetleri arttırmak için elinden gelen her şeyi yapacaktır.

Banka, bankacılık mesleğinde ihtisas edinmek üzere, staj için, here sene ecnebi memleketlere Türk müslüman memur namzetleri gönderecektir. Bu namzetler müsabaka ile seçilecek ve bunların adedi hiç bir zaman altıdan az olmayacaktır. Stajyerler, stajlarının bitmesinden itibaren en az beş sene banka hizmetinde kalacaklarına dair bankaya taahhütte bulunacaklardır. Bunlardan bu müddetin bitmesinden evvel serbestilerini yeniden iktisap etmek isteyecek olanlar, stajları için bankaca ihtiyar edilmiş olan masraftan, banka hizmetinde geçen müddetle mütenasip miktar tenzil edildikten sonra, kalan bakiyeyi bankaya tesviye ile mükellef bulunacaklardır. İşbu tesviye stajyerlerin müstakbel maaşları üzerinden yapılacak tevkifatla icra edilecektir.

Madde — 11

İmtiyazın devamınca banka Türkiyede bilûmum Devlet vergi ve resimlerinden muaf olacaktır.

Ancak, bu umumî muafiyet hilâfına yegâne istisna olarak banka Türkiyede tahakkuk eden kârlardan, millî bankaların tâbi oldukları şartlar dairesinde, kazanç vergisi vermek ile mükellef bulunacaktır. Bununla beraber gerek işbu mukavelename ve gerek zeyli mucibince, Hazineye verilen avansların döviz olarak kullanılacak kısımlarının, bankanın ecnebi memleketlerdeki merkezlerince verileceği ve bunda Türkiye merkezlerinin kazançları maktu bir komusyondan ibaret zalacak olan alelâde mutavassıt sıfatı ile hareket edecekleri mukarrerdir.

Banka, Türkiyede Devlet pulunu hâmil olmayarak tedavül eden senetleri almamakta devam edecek ve her türlü posta ücretlerini ödeyecektir.

Kezalik banka, müşterilerinin banka muameleleri üzerine mevzu ve müşterilerinden istifası lâzım gelen bilcümle vergi ve resimleri, millî bankaların tâbi oldukları şartlar dairesinde, tevkif ve Hazineye tediye ile mükellef olacaktır.

Eğer banka kendisinin mutat bankacılık muameleleri haricinde kendi unvanı altında smaî veya icarî mahiyette bir faaliyet icra edecek olursa, bu yeni faaliyet şubesine dahil olan işbu muameleler bu maddenin birinci fıkrası ile bahşedilen vergi muafiyetinden müstefit olmayacaklardır.

Madde — 12

Banka, Türkiyede millî bankalara halen bahşedilmiş veya bahşedilecek olan her türlü menfaatlardan bihakkın ve hiç bir takyide tâbi olmayarak müstefit olacak ise de millî bankalardan azılarına munhasır olarak kanunla bahşü temin edilen veya edilecek olan imtiyazatı mahsusadan, tâbi, istifade iddiasında bulunamayacaktır.

Madde — 13

Banka her ay sonunda aktif ve pasifini nâtik bir vaziyeti hesabiye neşredecektir.

Madde — 14

Banka Maliye vekâletinin kontrolüne tâbi olup, işbu kontrol mukavelenin tamamii tatbikine neyet etmek vazifesile mükellef bir hükûmet komiseri vasıtası ile icra edilecektir.

Bu maksatla komiser hissedarlar heyeti umumiyesinin ve keza İstanbulda idare meclisinin içtimalarında bihakkın hazır bulunacak ve işbu mukavelenin ahkâmını nakız ve ihlâl edici mahiyette telâkki ettiği her kararın tatbikına muhalefet eyleyecektir.

Komiser bankanın idarcsine ve banka umurunun tedvirine müdahale edemeyecektir.

Madde — 15

Banka Türkiyede yapacağı bütün muamelelerin ve bilhassa statüsünün ikinci maddesinde tadat edilen muamelelerin icrası için Türkiye Cumhuriyeti kanunları ve nizamları ahkâmına, bu ahkâm işbu mukavele mündericâtı ve bankanın statüsünde tarif edilen hususî tarzı teşekkülü ile tehalüf etmedikçe, tevfikı hareket edecektir.

Bankanın Hükûmetten alacağı olan mebalig kanunlar ve nizamlar ahkâmı mucibince atiyen bankadan talep edilebilecek olan teminat makamında ad ve telâkki edilecektir. ,

Madde — 16

İşbu mukavelename kanunen tasdik edilir edilmez mevki meriyete girecektir.

Aynı tarihten itibaren imtiyaznamenin ve Devletle banka arasında bü güne kadar akit ve teati edilmiş olan mukavelelerin bilcümle hükümleri mülga olacak ve bunların yerine işbu mukavele de münderiç hükümler kaim olacaktır.

Hükûmet işbu mukavelenin inkızasında bankanın imtiyazını tecdit etmek niyetinde değilse bankayı inkıza tarihinden en az iki sene evvel bundan haberdar edecektir. Ademi tecdit hakkındaki ihbar Hazine ile banka arasındaki hesaplar, imtiyazın inkızasında resülmal ve faiz olarak filen ve tamamen tasfiye edilmiş bulunacak surette Hazinenin bankaya borçlu bulunabileceği mebaligın 1/24 (bir taksim yirmi dört) ünü, bu ihbardan itibaren her ay sonunda, bankaya iadeten tesviye eylemesi şartile muteber olacaktır.

İhbar yapılmadığı takdirde işbu mukavelenin müddeti iki tarafın zımnî muvafakatile uzamış olacak fakat Hükûmet, her an, bundan evvelki fıkrada yazılı peşin ihbar mühletini cereyana başlatmak üzere mukaveleyi feshetmek ihtiyarını muhafaza edecektir.

Ankarada, Başvekâlet dairesinde, 5 haziran 1933 tarihinde iki nüsha olarak tanzim ve imza edilmiş olan işbu mukavelenin bir nüshası Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetine ve diğer nüshası Osmanlı bankasına verilecektir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÛMETİ İLE OSMANLI BANKASI ARASINDA İNGLİZ LİRASI OLARAK MUVAKKAT BİR KREDİ KÜŞADI HAKKINDA MÜZEYYEL MUKAVELENAME

Aşağıda imzaları mevzu

Bir taraftan mukavele metninde «Hükûmet» tesmiye edilen Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti nam ve hesabına hareket eden İzmir mebusu ve Adliye vekili Saracoğlu Şükrü Beyefendi,

Diğer taraftan mukavele metninde «banka» tesmiye olunan Osmanlı bankasının 31 - V - 1933 tarihli komite içtimarında mezkûr müessese nam ve hesabına harekete salâhiyeti lâzime ile murahhas tayin edilmiş olan Müsyü F. Bellet arasında aşağıdaki hususat kararlaştırılmıştır :

Madde — 1

İmtiyaz müddetinin temdidine dair mukavelenin dördüncü maddesinde yazılı olan karşılıksız nizamî hesabı cari kredisi haricinde mezkûr mukavelenin meriyete girdiği andan itibaren ve karşılığ Türk lirası olarak yatırılmak kaydı ile banka Hazineye (bir milyon iki yüz elli bin) 1 250 000 İngiliz liralık bir muvakkat kredi açacaktır. İşbu kredi Londra üzerine keşideli çeklerle istimal ve aynı surette iade olunacaktır.

Madde — 2

Kredi ilk dört senelik bir devre zarfında kâmilen kullanılabilir.

Kredi, bu devreyi müteakip, ancak aşağıdaki nisbetler dairesinde istimal edilebilecektir:

Beşinci seneye tekabül eden devre zarfında 1 000 000 İngiliz lirası (Bir milyon İngiliz lirası)

Altıncı seneye tekabül eden devre zarfında 750 000 İngiliz lirası (Yedi yüz elli bin İngiliz lirası)

Yedinci seneye tekabül eden devre zarfında 500 000 İngiliz lirası (Beş yüz bin İngiliz lirası)

Sekizinci seneye tekabül eden devre zarfında 250 000 İngiliz lirası (İki yüz elli bin İngiliz lirası)

Her devrenin sonunda Hazine o anda filen istimal edilmiş olan mebalığı, icap ediyorsa, müteakip devre için tayin edilmiş olan hadde irca edecek ve kredi sekizinci sene sonunda kâmilen iade edilmiş bulunacaktır.

Vadelerin her hangi birisinde iadesi lâzımgelen mebalığ tamamen veya kısmen iade olunmadığı takdirde banka iadesi lâzım mebalığın, vade gününün rayicine göre, muadilini teşkil edecek miktarda halis altının İstanbul merkezi veznesine depo edilmesini isteyebilecek ve mezkûr altınların Türkiye hudutları haricine sevk ve ihracı hususunda bankaya, makamı aidince, gayri kabili istirdat bir mezuniyet verilecektir.

Madde — 3

Hazine kendi lehine açılan kredinin, yukarıda yazılı senelerin her biri zarfında, istimal edilebilecek haddi azamisi üzerinden hesap edilmek suretile bankaya % 0,33 (Yüzde sıfır adedi tam otuz üç) nisbetinde senelik bir kredi küşadı komisyonu ve filen istimal edilmiş olacak mebalığe de, istimal edilmeğe başladıkları tarihlerden iptida etmek üzere, İngiltere bankası iskonto haddinden % 2 (Yüzde iki) nisbetinde yüksek olmak ve her halde % 6 1/2 (Yüzde altı buçuk) nisbetinden aşağı düşmemek şartı ile faiz ödeyecektir.

Madde — 4

İşbu krediye karşılık olmak üzere Hazinece banka emrine yatırılacak Türk liralарının miktarı, Hazinece istimal edilmiş bulunacak olan İngiliz liralарının muadiline, her an, tevafuk edecektir. Ancak bu tevafuku temin için icrası icap edecek muamelelere, işi basitleştirmek maksadı ile, yalnız kredinin Hazinece istimal veya iade olunduğu zamanlarda tevessül edilecek ve hesap hareketsiz kaldığı takdirde de bu muameleler her ay sonunda icra olunacaktır. İngiliz liralарının Türk lirası ile muadili İstanbul borsasının muamele günündeki resmî rayicine göre, rayicilerin teaddüdü halinde de vasatî rayiç üzerinden hesap ve tayin edilecektir.

Madde — 5

Banka Hazinece tevdi edilecek Türk liralарını gerek ticarî muamelelerinde, gerek vadesi 12 (on iki) ayı tecavüz etmeyen ve lâakal bir ciroyu ihtiva eden Hazine bonolarının iskontosu şeklinde Devlete bilvarıta avans olarak kullanabilecektir; eğer iskonto edilecek bonolar bir bankanın müteselsil kefaletini ihtiva ediyorsa, işbu kefalet bir ciroya muadil addolunmayacaktır.

Bu mebalığın istimaline intizaren Hazine, Türk liralарını Cumhuriyet merkez bankası nezdinde Osmanlı bankası namına açılacak vadesiz bir hesabı mahsusun matlubuna yatırarak ve Osmanlı bankası mezkûr hesabı serbestçe kullanabilecektir. Merkez bankası işbu hesabı mahsusa faiz yürütmezse, Osmanlı bankası dahi Hazineye faiz vermeyecektir. Aksi takdirde Osmanlı bankası Merkez bankasından aldığı faizden senevi % 1/4 (yüzde bir rubu) faiz nisbetine tekabül eden bir meblâğı kendi lehine tevkif ederek mezkûr faizin mütebaki kısmını Hazineye iade edecektir. Mezkûr hesaptan berayı istimal çekilecek her meblâğ bankaca Hazine namına açılacak ve senevi % 4 1/4 (yüzde dört ve bir rubu) faiz getirecek bir hesaba matlup kaydolunacaktır. Banka bu suretle çekmiş olacağı mebalığı Merkez bankası nezdindeki hesabı mahsusuna, her an, tamamen veya kısmen iade edebilecektir.

İşbu maddenin birinci fıkrasında yazılı olan istimal tarzları, Maliye vekâleti ile Osmanlı bankasının, mütekabilen işlerine elverirse, kabili istimal Türk liraları için, müttefikan tesbit edilecek şartlar dairesinde, diğer bir kullanma tarzını tazammun edici muamelelere girmek imkânını selbetmeyecektir.

Madde — 6

Hazine İngiliz lirası olarak istimal etmiş ol çağr mebaliğın tamamını veya bir kısmını her an bankaya iade etmekte muhtar olacaktır. Banka da kendisine ödenen İngiliz liralarnın Türk lirası ile muadilini Hazineye iade edecektir.

Şu kadar ki bankaca Hazineye iadesi icap edecek meblâğ bankanın Cümhuriyet merkez bankası nezdindeki tesabı mahsununun mevcudunu tecavüz edecek olursa, mezkûr meblâğın işbu mevcudâ tecavüz eden kısmı, Türk liralarnın işbu müzeyyel mukavelenin beşinci maddesi mucibince istimalleri nazarı itibara alınarak Hazine ve banka tarafından bilitilâf tayin edilecek vadeler de vacibüttekiye olacaktır.

Madde — 7

Hazine ile banka arasında gerek İngiliz lirası, gerek Türk lirası olarak küşat olunacak hesaplar resülmal ve faiz olarak her sene 31 mayıs ve 30 ikinci teşrin tarihlerinde katedilecektir.

Ankarada, Başvekâlet dairesinde, 5 haziran 1933 tarihinde iki nüsha olarak tanzim ve imza edilmiş olan işbu müzeyyel mukavelenin bir nüshası Türkiye Cümhuriyeti Hükûmetine ve diğer nüshası Osmanlı bankasına verilecektir.

